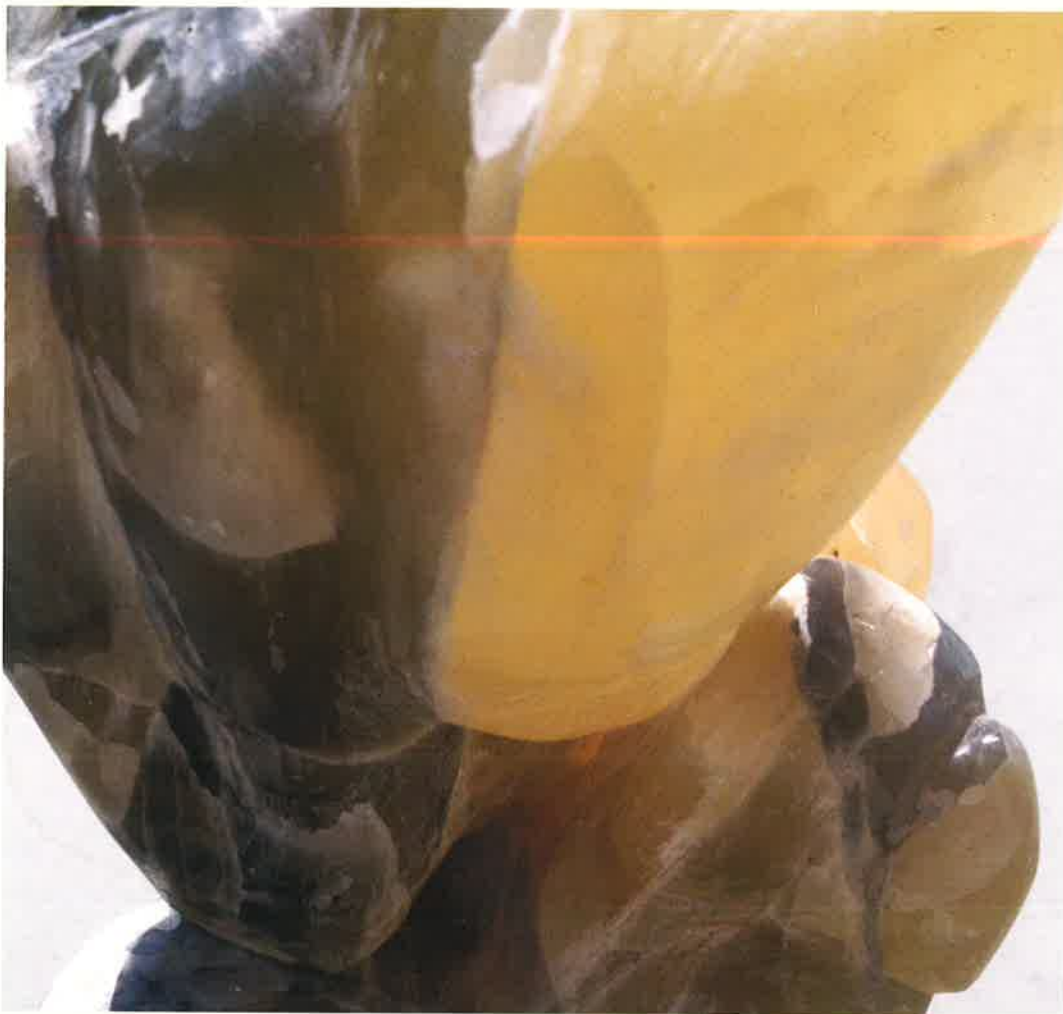

Радован Ждрале

Поклон-збирка скулптура / Радован Ждрале / КАМЕНОВ СВЕТ

Музеј Херцеговине - Требиње 2006

ПОКЛОН-ЗБИРКА СКУЛПТУРА

КАМЕНОВ СВЕТ
Радована Ждрала

Музеј Херцеговине Требиње

KAMENOV SVET

ŽDRALE

РАДОВАН ЖДРАЛЕ, ПИСАЦ И СКУЛПТОР

Изникао из камена свог родног мјеста Баљци, код Билеће, Херцеговина, одакле носи прве доживљаје и сјећања и себе и камена, камена који су људи обрађивали и обликовали по потреби, камене куће, камене ограде, зидине, камена брда, рељеф и облици... Иако је отишао, као сасвим мали, да живи у равници гдје је камен драгоцјена ријеткост, нешто исконско га је вукло у своја сјећања и камениту Херцеговину коју је увијек, негдје дубоко у себи, осјећао правим завичајем. Увијек је имао једну несавладиву жељу и потребу да се врати завичају, и како умјетник каже, овај легат скулптура је један од покушаја да то учини и да се одужи за оно чиме га је задужио завичај коме припада свом својом душом.

Љубав према камену га је вукла да лута по планинама и брдима, гдје српски народ живи, и налази то наше ријетко полудраго камење, коме је преко својих осјећања, душом и рукама улијевао дио себе и стварао нове облике.

Радован Ждрале с једнаким заносом и сензитивитетом, вољом и упорношћу прихвата се тешке обраде овог тврдог минерала удахњујући му духовност и оплемењујући га. Вриједно и тихо гради свој свијет у опалу, арагониту, сарду, серпентиниту, калцедону... онако како га он види, поштујући његову драгоцјеност, структуре и боје и исконски облик самог камена.

И најмањи комадићи овога камена у његовим рукама бивају оплемењени и добијају сасвим нову димензију у сагласности са умјетником који, предајући се материји камена, из ње васкрсава само њему својствену љепоту. Камен постаје биће сигнализирајући хармонију облика и поетске асоцијације антропо-

RADOVAN ZDRALE, AUTHOR AND SCULPTOR

He is up from the rocks of his native place of Baljci, near Bileca in Herzegovina, whence he has been carrying his first experiences and memories of himself and the stone, the same stone which the aboriginals cut and masoned according to their needs; stone buildings, stone fences, stonework's, stone hills, relieves and outlines... Though he, as a little child, had gone to live in a lowland, where the stone is a valuable rarity, something primordial was drawing him towards his reminiscences and the rocky Herzegovina, which he always, somewhere deep inside felt to be his veritable homeland. He was always having irresistible urge and necessity to return to his old country, and as the artist says himself, this statuary bequest is one of his attempts at doing this, as he was obliged by his mother country, to which he belongs heart and soul, to repay the obligation.

The love of stone compelled him to roam over mountains and where the Serb people live, and find those rare semi-precious stones of ours, into which he instilled, through his sensitivity, and with his soul and his hands, a part of himself, creating new styles.

With the same zeal and sensibility, will and perseverance, Radovan Zdrale tackles the difficult treatment of this hard mineral, ennobling it and inspiring it with spirituality. He is building up his world diligently and quietly, out of opal, aragonite, sardonyx, serpentinite, chalcedony ... The way he perceives them, respecting their valuable ness, structures and colors as well as the primeval shapes of the stones.

Even the smallest pieces of stone in his hands are being dignified, gaining an absolutely new dimension, concordantly with the artist, who, devoting himself to the mat-

морфног и зооморфног космоса.

Сам полудраги камен посједује своје чудесне боје и високи сјај који плијени а умјетник је својом сензибилношћу и поетичношћу знао да открије и истакне ту љепоту коју је природа створила и поклони нам је.

Фигуре су лијепо моделоване, добро обрађених глатких површина, уљепшаних, топлих и допадљивих форма, из којих се осјећа унутрашњи садржај из кога избија као флуид нека порука и асоцијација непролазности праисконског.

Радован Ждрале прилази материји овог јединственог камена, као умјетник и његове скулптуре "Каменов свет", у то ћемо се лако увјерити, су несумњиво и аутентично умјетничко дјело. Оне, као и сва изворна умјетничка дјела, говоре саме за себе и нуде се нашем оку као и нашој исконској потреби за обликом и бојама.

Овим легатом од 122 скулптуре у полудрагом камену, умјетник Радован Ждрале потврђује да је умјетност оно најљепше што човјек себи и другима дарује.

Веселјка Салатић
историчар умјетности

ter of stone, is resurrecting from it its intrinsic splendor. Stone becomes an entity, signaling the harmony of shapes and the poetic associations of the anthropomorphic and zoomorphic universes.

The very semi-precious stones have their wonderful colors and a great brilliance that is captivating, and the sculptor knew, with his sensibility and poetization, how to unveil and emphasize the beauty that was created and gifted to us by the nature.

The figures are nicely modeled, with well-rounded smooth surfaces and embellished warm and well-favored forms, where one feels the interior subject, and a message with an association of the unwearyingness of the primordial, emerging out of there like a fluid.

Radovan Zdrale approaches the matter of these unique stones as an artist, and his sculptures "Stone World" are, beyond controversy, authentic works of art, as we will be easily assured. They speak for themselves, as all genuine objects of virtue, and meet the eye as well as our ancient desideration for shapes and colors.

With this bequest of 122 sculptures in semi-precious stones, the sculptor Radovan Zdrale confirms that art is a most splendid present one can give to himself and others.

Veseljka Salatic,
Art Historian

РАДОВАН ЖДРАЛЕ, БИО-БИБЛИОГРАФСКА БЕЛЕШКЕ

Радован Ждрале је рођен 26. новембра 1929. године у Баљцима у Херцеговини. Гимназију је завршио у Суботици, дипломирао на групи за југословенске књижевности Филозофског факултета у Београду. Био је професор у суботичкој гимназији, главни уредник часописа "Руковет", директор Градске библиотеке у Суботици, професор Више педагошке академије у Суботици. По пресељењу у Нови Сад: културни радник, директор Народне библиотеке у Новом Саду, директор и главни уредник Издавачког предузећа Матице српске.

Објавио је књиге: Немири, приповетке; Глинене кочије, роман; Руководећи мозак, роман; Господар муња, роман; Мит о Тесли, митологеме; Дечак Тесла, приче; А онда је дошао рат, роман за децу; Лептиров лет, драма; Херцеговачка рапсодија, роман; Логор, радио - драма; Двојица против Тауриде, радио - драма; Школа у галаксији културе, Футуролошка разматрања.

Ждралов вајарски опус обухвата око 3000 радова. Поклон- збирка, 147 радова од полудрагог и украсног камена фрушка гора: камен и облици налази се у Заводу за заштиту природе у Новом Саду; поклон збирка Каменов свет у Музеју Херцеговине у Требињу, збирка вајарских радова о Николи Тесли, 49 скулптура од полудрагог камена, у Меморијалу Николе Тесле у Електровојдини у Новом Саду.

Самосталних изложба скулптура имао је око 20 у већим центрима бивше Југославије и у Европи. Колективних изложба имао је око 15, а дјела му се налазе у појединим музејима уметничких центара по свијету.

Живи и ради у Новом Саду; адреса: Народног фронта 69.

РЕЦЕНЗИЈА НА ПОКЛОН - ЗБИРКУ "КАМЕНОВ СВЕТ" РАДОВАНА ЖДРАЛА МУЗЕЈУ ХЕРЦЕГОВИНЕ У ТРЕБИЊУ

Књижевник и вајар Радован Ждрале схвата скулптуру и сам процес вајања као персонални чин, као тајновит обред откривања значења али и њихових

"прекривања" у конкретној збиљи уметничке форме. Блиско му је алхемичарско проницање и "спекулисање" тајанством непознатог као печат издвојеног, другачијег од очекиваног и условно познатог. Његово промишљање скулптуре заснива се на доктрини алхемичарског обреда, па оном мистичном кругу објашњавања света тајанственог још тајанственијим, непознатог још непознатијим. У основи је виши ред обавезујуће игре материјом и формом, просторима природног и издвојеног стања, правременим и нама једино доступним смислом времена трајања (феномен пролазности). Заправо, повод и метод су дефинисани као једно у лажљиво изабраном подручју пре постављеног и могућег него стварног-стварносног и оне, само делимично упознате, збиље догађања (заустављено време) у чину виђења и условној издвојености вајарског облика.

Образован је свет артикулисаних пластичних чињеница скулптуре у нереалној магичности скулптуралног, који, нимало парадоксално, објашњава процес непосредних тражења мере односа између уметника и њему никада посве потчињене, увек супростављене материје "нађеног" облика - камена. Изазови у самој материји, у заустављеним и у камену исписаним догађајима времена, у недешифрованим записима праоблика и преоблика. Истицањем константе енигматске суштине повода (тајна одгонетања записа времена) као стања пре и након самог чина обликовања-вајања, Ждрале образује имагинарни круг понављања, који се може схватити као обнављање материје, подједнако "заробљене" у облику (и праоблику) али и ослобођене новим смислом вајарске форме.

Сопствени уметнички став Радован Ждрале потврђује метафоричким језиком саме скулптуре и скулптованог, чиме одређује и оне трансцендентне границе трајности егзистентног света односа претпостављене, постојеће и нове/другачије стварности. Посебног, пре свега уметничког реалитета, измењеног статуса и стања материје и облика, сада већ као условно завршеног трагања за смислом материје у облику и облика у материји. Реч је о специфичном усаглашавању поетике скулптуре и "непосредне акције", о процесу нарочито "усредиштавања" које увек наговештава и пут "исредиштавања" на и из посебног света природних, испатворених облика и њихову транспозицију у уметничке предмете, у дела скулптуре

другачијих правила "усмеравања" изведеног смисла значења. Живот скулптуре, пре свега као уметничког облика, на посебан начин формираних "пластичких координата" и другачијих семантичких односа, твори цјеловиту збирку као дефинисани циклус вајарских целина под заједничким називом КАМЕНОВ СВЕТ, који Радован Ждрале, с посебним разлогом, поклања Требињу, чиме та збирка/донација добија још један ниво сопственог егзистенцијалног смисла.

Наведена чињеница/податак, међутим, не представља и "конечну тачку" једне племените замисли, већ онај други живот скулптуре, сада као нови, не и посве другачији, повод смислу накнадних виђења, "другачијих читања", и надасве, преформулисано значења. Ова збирка скулптура, које су изведене у и на камену/минералу, настала је прикупљањем камења/минерала и стена у различитим српским крајевима да би, касније, чином дискретне транспозиције постала изазовни свет вајарских облика. Захваљујући сопственом пореклу и посебном виду обликовања, збирка добија садржај подједнако стварне и имагинарне/трансцендентне мапе минерала/скулптура. Колекција "узорака" преведена је у скулптуре тачно одређеног, не само географског, порекла. Њихова семантичка поља су задржале живу изазовност сопствене енигматске структуре, једног, донекле и нестварног, корпуса никада до краја ишчитаних значења, скривених у самом духу, сада већ другачијег статуса вајарских облика.

Подједнако репрезентативни и едукативни карактер поклоњене збирке скулптура, тачније 122, махом камерних вајарских облика, који задржавају и основни смисао нарочитих "узорака" минерала и стена нађених на одређеном географском и националном простору, представљају само једну димензију света скулптуралног. Њихова просторност није само метафизичка јер досеже и потврђује онај тако битни однос у самом бићу "етничке укорењености" једног народа и тла које му припада и од кога и сам зависи. Другу, спиритуалну, посебно интригантну страну коначног смисла неспорне вредносне релевантности (из)вајаних облика чини његова константна загонетност. Она се подједнако односи на облике који претходе (изазовно тајанство порекла и трајања камена/минерала) али и на оне који настају после, чином одвајања љустуре и откривања унутрашње светлосне структуре записа времена у конкретним вајарским целинама.

Камен/минерал као комплексно свесдржајно подручје особеног смисла (и порекла) трајања, као примарни доказ свевременог чини у овом случају богат и занимљив минералoшки репертоар (опал, јаспис, арагонит, кварц, калцит, ахат, оникс, аметист, калцедон, хиалит, серпентинит и др). Збирка представља и означава повод - чињеницу- мотив-сдржај и управо из тих разлога захтева високи степен уважавања и дискретан, крајње обазрив, приступ. Уметник то зна и то поштује, увек се тога придржава, непрестано се налази у оном деликатном положају креативне опрезности, у стању емотивне усредсређености. Таквим, у основи верничким, проницањем у материју одабраног облика одређена је и посебност карактера тражења смисла сопствене мере односа према условима скривене материје коју покушава, не више да промени већ да је само за један трен (који траје) изједначи са стањем сопствених емоција. Уметник непрестано испитује границе до којих је могуће стићи, преиспитује и тачке (не)могућег које му камен/минерал допушта. Успоставља систем сопствених, изразито субјективних, мера односа према природном, заправо према самој материји коју тек треба да (пре)обликује. Труди се да је усагласи са релевантним пластичким захтевима који би омогућили убедљивост артикулсаног јединства "фасадног" и структуралног, визуелног и пластичког света скулптуре.

Промишљајући карактерни смисао камена/минерала Радован Ждрале уочава (и стечено знање доследно поштује као стање које обавезује) више могућности приступа, али се одлучује за два њему важна и на посве одређен начин узајамно зависна начина. Пре свега, то је захтев за креативним подчињавањем првенствено унутрашњем поретку, природом и временом обликоване структуре материје и, потом, на тражење оправдања у свету опсена визуелне и пластичке целине скулптуре и скулптуралног. Ти истовремено услови и непосредни захтеви "трансцендентне збиље времена" и само могуће реалности тачно одређеног тренутке настајања другачијег реда односа условно измењеног значења структуралних редова материје, Радован Ждрале разрешава применом јединственог склопа различитости. Препушта се сопственим канонима обреда који подразумевају константно тражење оних издвојених примарних тачака кореспонденције између неорганског света камена-минерала и "живог духа" вајарског облика.

Деликатна одређеност кота условних раздвајања и, истовремено, спајања природне и уметничке форме (тачније - облика и форме), представља својеврсно "вајање у времену" и подразумева метафоричку темпоралност круга посебног света збиље. Оне су низови тачака у кругу који изједначава имагинарну условност конвенције времена, почетак и крај, када крај замјењује почетак, а почетак је истовремено и крај, и, тако, у недоглед. Уметнику се пре намеће, него што га он сам остварује, један посебан, само њему важан чин-обред који не подвргава ону подједнаку изабрану и задату материју камена-минерала њеном каснијем стању заустављене-заробљене материје скулптуре. Избегнут је традиционални поступак "оштрог реза" којим је материја заувек подчињена форми тајанственог и увек живог духа скулптуре.

Радован Ждрале се труди и успева да материју и унутрашњи ток честица њених структура ослободи, да њену основу, тако живописну и мистичну, себи довољну и, честу, пиктуралну структуру учини транспарентном, визуелно могућом. Тежи вајарској убедљивости понуђених сдржаја и значења без обзира на "усмерени" карактер назива конкретних радова. Преферира, уосталом само привидну, неутралност, пре асоцијативне него апстрактне форме. Опрезно се упушта у оне увек примамљиве " значењске контроверзе" могуће препознатог (стилизоване представе птица, људског лика, неког флоралног мотива). То чини са одређеним сазнањем да је поступак могућег препознавања увек подређен непредвидљивом утиску визуелних опсена. У насталим вајарским облицима успео је да сачува (наговести) варку препознатог, да је "ситуира" у подручја која су њена природна стања неовисно од релативно одређених статусних канона егзистенцијалног смисла вајарске форме.

Техником брижљивог и дуготрајног "полирања" и пажљивим урезивањем, засецањем, покашто и хируршким сецирањем подједнако задате и изабране материје, сачувано је природно стање одређеног камена-минерала, само му је придодато, привидно измењено, не посве другачије значење. Остала је она, заувек важна, веза (духовни спој) са временом настајања тих праоблика времена. Успостављен је низ другачијих веза, спојева и односа са временом које није изгубљено, са оним посебним статусом скулптуре који већ поседује сопствене законе трајања. Они се налазе у " измењеним" околностима и у друкчијем

поретку, више су алузије него илузије на збиљу али и на провокативну магичност времена и свевремена. Напрекидно су у вези са друкчијим простором и временом који припадају само свету камена-минерала и који се сада подразумева на другачији начин, саобразно његовом другом животу у подручјима скулптуралног.

**Милош Арсић,
историчар уметности,
саветник Музеја савремене уметности у
Новом Саду**

Писац и вајар Радован Ждрало рођен је у херцеговачком царству камена, у окружју предела који личе на месечеве камене вртове. Отуда није случајан овај необични вајарски и минерални опус. Настајући из додира с говором и облицима чудесних минерала и стена, замаштан загонетним бићем овог света, Ждрале занесењак хода деценијама Фрушком гором и другим српским планинама да би на њиховим висовима, на гребенима, у потоцима и рекама, у тајновитим утробама открио један немогуће узбудљив свет облика и боја. Око три хиљаде вајарских дела, од оних мајушних, који се стављају на длан као бубамара, до формата за гледање из далека, чине опус овог истраживача и песника окамењеног говора о настанку, прошлости и садашњости нашег тла.

На том трагалачком послу остао је без многих ципела и избуцао много руксака, али, нека, вредело је. Ево, пред нама је сада једна Фрушка гора какву у оваквом исказу нисмо могли ни замислити. Требало је много заводничке вештине и неуморног удварања па да ова раскошна лепотица открије своје очаравајуће биће.

Рекли бисмо овим поводом и ово, да је, можда, поезија Камена коју ствара Природа дубља и оригиналнија од поезије Речи коју ствара човек, што не би требало да нам смета: имамо готово један ненадмашан али трајно инспиративан узор пред собом, имамо земљу за дивљење и миља.

**Владимир Богдановић,
академски сликар и писац, 1998.**

6 Радован Ждрале припада оној врсти уметника који су осетили и схватили да је константа лепоте у уметности најважнији чинилац нашег свеукупног

живота. Зато се, поред неговања одређених видова књижевности, Ждрале обратио ликовној уметности скулптури.

Док савремени скулптор користи углавном класичне материјале, Ждрале за своју скулптуру употребљава племенити полудраги камен који смо наследили из прадалеке прошлости планете.

Снагом свога талента, елоквентне ерудиције, стално устрепталог духа, Ждрале преображава камен и гради нове ритмове од датих елемената природе, стварајући нове форме и откривајући импресивне боје камена. Рађа скулптуру чудних, вишезначењских асоцијативних облика, реалног и иреалног света, у свој својој величанствености, оригиналности и монументалности, откривајући нам непознате боје које смо само у сну доживљавали.

**Слободан Санадер,
историчар уметности, 1991.**

Писати прозу четири деценије, објавити више од десет књига романа, приповедака и драма, па онда открити кристални свет минерала и скулпторско обрађивање драгог камења - ето једне изузетне стваралачке авантуре и несвакидашње уметничке судбине.

Тврди рад на "каменој" структури самога себе, то претварање минерала у пулсирајућу материју и живе ритмове, расцветало је Ждралову имагинацију и отворило му, истовремено, поетске изворе из којих су шикнуле и песме, које као да дахом покушавају да уобличе његове скулптуре. Оно најбоље из овог циклуса остварено је самосвојним песничким гласом а ипак тако блиским древним магијским инкантијама. Ови стихови густе симболике једноставног су језика, прецизног и флуидног у исти мах, попут шара у драгом камењу гледаних у снажном противсветлу.

Попут снова на очним капцима на које пада јутарњи зрак.

**Петар Вуков,
песник, 1991.**

Све то као да је морало да се догоди. Неизбежно. Писац пореклом из камените Херцеговине, настајен у равничарској Војводини, потврђује то речима: "Ко се тамо роди, сетни је рапсод своје судбине и занети клесар своје наде. Сви тамо јесу епски песни-

ци и трпки клесари", а он је у Војводини, судбински пресељен у равницу.

Из носталгије за пределима из детињства, у машти улепшаним, родила се страст зрелог човека. Он је следи, утољује у потрази за обликом који краси прозирност арагонита, разноликост опалних боја, црвенило јасписа, тврдоћа и линеарно шаренило ахата; или, вечна игра кристала, на тренутак заустављена у белом калциту...

Гроздана Шарчевић,
ликовни критичар и историчар уметности,
1991.

RADOVAN ZDRALE, BIOBIBLIOGRAPHICAL

Radovan Zdrle was born on the 26 th of November, 1929, in Baljci, Herzegovina. He completed gymnasium in Subotica and graduated from the school of Yugoslav Belles-Lettres in the Faculty of Philosophy in Belgrade. He was a teacher in the gymnasium in Subotica , then the editor in chief of the Rukovet magazine, the director of the Public Library in Subotica, and a professor at the Pedagogic Academy in Subotica. After moving out to Novi Sad he functioned as a cultural worker, the director of the Public Library in Novi Sad and finally the director and the editor in chief of the Matica Srpska publishing house.

He published the books: The Restless, stories, Eastern Cleft, novel, Moon's Harvest, novel, The Winged Bull, stories, The Clay Coach, novel, Mastermind, novel, The Land of Srem Sea-Mews, novel, Wolfs shade, novel, The Lord of the Funderbolts, novel, The Myth About Tesla, mythologems, Tesla the Boy, tales, And Afterwards came the War, children's novel, The Flight of a Butterfly, drama, Herzegovina Rhapsody, novel, The Camp radio drama, Two Men Against the Tauris, radio drama, School in the Galaxy of Culture, futurological reflexions.

Zdrle's sculptural productions comprise about 3,000 works. His gift-collection, 147 works in semi-precious and ornamental stones, entitled Fruska gora: Stone and Shapes is on show in the Institute for the preservation of nature in Novi Sad; the gift-collection Stone's World in the Herzegovina Museum in Trebinje; the collection of sculptural works featuring Nikola Tesla, 49 sculptures in semi-precious stones is exhibited in the Nikola Tesla Memorial at Elektrovojvodina corporation in Novi Sad.

He exhibited his statuary at more than twenty one-man shows in the major cities of Ex - Yugoslavia and Europe, and about fifteen group shows all over the world, his works being on show in the numerous museums. He lives and works in Novi Sad, at Narodnog fronta 69.

REVIEW (AN ABRIDGED VERSION) OF THE GIFT-COLLECTION STONE'S WORLD BY RADOVAN ZDRALE TO THE HERZEGOVINA MUSUM IN TREBINJE

The literary man and sculptor Radovan Zdrle conceives the sculpture and the sculpturing process itself as a personal act, as a mysterious rite of revealing of the meanings, but as well of their overlapping in the concrete truth of the artistic form. Also close to him is the alchemical penetrating and speculating upon the mysteriousness of the unknown, as

something separated, different from the expected and conditionally familiar. His consideration of the sculpture is based on the doctrine of alchemical rite, on that mystical circle of expounding the world of the mysterious by what is still more mysterious, of the unfamiliar by what is even more unfamiliar.

The underlying reason is a higher order of the compulsory play with substance and style, with volumes of natural and abstracted state, with primordial sense of the time of permanence solely accessible to us (the phenomenon of transience). Actually, the motif and method are defined as being at one in the carefully selected realm of what is rather assumed and feasible than real/realistic, and of that, only fragmentarily acquainted reality of occurrence (the arrested time), in the act of perceiving and conditional abstraction of the sculptural form.

There was formed the world of articulated, plastic facts of the sculpture in the unreal magicallity of the sculptural, which, not in the least paradoxically, explains the process of immediate searchings for a measure of correlations between the artist and, to him never entirely submitted but always against him opposed, the material of the found shape/stone. The challenges underlie the matter itself, in the arrested events of the times captured and written in stone, in the undecipherable records of primordial shapes and pre-shapes.

His individual artistic stance Radovan Zdrle confirms by metaphorical language of the very sculpture and the sculptured, thereby also determining those transcendental limits of the permanence of actual world of correlations between the assumed, existent and a novel/different reality. This is, first and foremost, an artistic reality, the altered status and condition of substance and style, now already in the manner of conditionally terminated search for the sense of the matter in shape and shape in matter.

The lift of the sculpture, first of all as an artistic form, of the plastic coordinates conceived in a particular fashion and of different semantic correlations, builds up a complete collection as a defined cycle of sculptural objects of virtu under the common title STONES WORLD, which Radovan Zdrle is bestowing on Trebinje, with a justifiable reason, ensuring thereby that this collection/donation will gain another level of its existential meaning.

This statuary executed in and on stones/minerals was originated by gathering stones/minerals in different Serb regions, in order to become later, by the action of a discreet transposition, an intriguing world of sculptural fashions. Owing to its intrinsic origin, and a particular way of moulding, the glyptothèque receives the subject of an equally real and imaginary/transcendental map of minerals/sculptures. The collection of "samples" was translated into sculptures of a pre-

cisely determined, not only geographical origin. Their semantic fields have retained a vivid provocativeness of their intrinsic enigmatic structures, of a somewhat unreal corpus of the never completely readable meanings, hidden in the very spirit of now already another status of statuary forms.

The stone/mineral as a complex, all-round medium with a specific sense (and origin) of permanence, as a primary evidence of the all-temporal composes in this case a rich and interesting mineralogical repertory (opal, jasper, arragonite, quartz, calcite, agate, onyx, amethyst, chalcedony, hyalite, serpentinite et cetera). The collection represents and denotes the occasion-fact-motif-subject and, exactly for these reasons, it requires a high degree of respect and a discreet, extremely considerate approach. The artist is aware of it and respectful to it, is continually observant of it, is constantly in that delicate position of creative cautiousness, in the state of emotive concentration. With such, basically religious penetrating into the matter of the selected shape there is also determined the peculiarity if the character of searching for the sense of individual measure of correlations, conformably to the conditions of the dormant matter, which he tries, not to change any more, but, for an instant only (which lasts), to equalize with the conditions of his own emotions. The artist is continually exploring the boundaries that could be reached, reconsiders also the points of (im)possible that the stone/mineral allows of. He establishes a system of his own, distinctly subjective measures of correlations toward the natural, in fact, toward the matter itself which he is yet supposed to (re)model. He is zealous to harmonize it with the relevant plastic requirements which should make possible the convincings of the articulated unity of "the outward" and the structural, the visual and the plastic worlds of the sculpture.

At the same time the conditions and immediate requests of "the transcendent reality of the times" and the only possible reality of an exactly defined moment of originating of a different system of correlations of the conditionally altered meaning of the structural orders of the matter, Radovan Zdrle resolves through application of a unique structure of differences. He indulges in his own ritualistic canons which imply a constant searching for those distinguished primary points of correspondence between the inorganic world of the stone/mineral and the "of the sculptural form.

Radovan Zdrle makes an effort to and succeeds in liberating the matter with its internal flow of structural particles, in making transparent, visually possible its fundamental, so picturesque and mystic, self-sufficient, and frequently pictorial structure. He is striving for a sculptor's convincings of the presented subjects and meanings regardless of the "tendentious" character of the titles of specific works. Admittedly, he

prefers only apparent neutrality, rather associative than abstract forms. He cautiously enters into those always enticing "semantic controversies" of the possibly identified (the stylized depictions of birds, human figures, floral motifs). He is doing it with a certain knowledge that the process of possible identification is always subordinated to unforeseeable impression of visual illusions. In the originated sculptural forms he managed to save (indicate) the illusion of the identified, to "situate" it in the regions which are its natural conditions, independently of the relatively fixed status canons of the existential sense of sculptural form.

With technique of a diligent and lengthy "polishing" and by careful incising, cutting into, and sometimes even surgical dissecting of equipollently assigned and selected matter, there was preserved the natural state of a specific stone/mineral, only that there was added an apparently altered but not entirely different meaning. There remained that forever important connection (a spiritual union) with the times of origination of those primordial shapes of the times. There was established a series of different connections. Junctures and correlations with the time that was not lost regarding the special status of the sculpture that already possesses its own laws of permanence. They lie in the "altered" circumstances and different order, they are more allusions than illusions to reality but as well to the provocative magicallity of the times and the all times. They are incessantly in the link-va with a different space and time, belonging only to the world of stones/minerals, that is now implied in a different manner, conformably to their other life in the regions of the sculptural.

Milos Arsic,
Art Historian,
Adviser to the Museum of Modern Art in Novi Sad.

КАТАЛОГ

1. Каменов слон Ку и жаба Жа, калцедон, 9 x 8 x 5,5; инв. бр. 461
2. Из каменове флоре, окамењено дрво, 13 x 10 x 6, инв. бр. 462
3. Каменов скакавац, калцедон, 11 x 8 x 4; инв. бр. 548
4. Каменов замах. опсидијан, 8 x 4 x 4; инв. бр. 509
5. Каменово очајање, калцедон, 12,5 x 8,5 x 6, инв. бр. 562
6. Каменов орао, сард, 9,5 x 8 x 6,2; инв. бр.558
7. Каменов ... калцедон, 6,5 x 6 x 4,5; инв. бр. 483
8. Каменова ласица, калцедон, бакар, 5,5 x 10 x 5,5; инв. бр. 466
9. Каменов жабац, калцедон, 8 x 7,5 x 5,5; инв. бр. 544
10. Зелени чушавац, опал, 9 x 4,5 x 6; инв. бр. 471
11. Грбавац, калцедон, 8,5 x 6,5 x 4; инв. бр. 530
12. Црна сова, калцедон, 8 x 6 x 7; инв. бр. 553
13. Серпентинов облик, серпентин, 7,5 x 6,5 x 6,5; инв. бр. 508
14. Водени патак, лесна лутка, 13 x 8 x 6; инв. бр. 559
15. Каменова прва жена, калцедон, 18 x 8,5 x 8; инв. бр. 505
16. Прозирни слон, арагонит, 19 x 12 x 11; инв. бр. 479
17. Торзо, опал, 7,5 x 4,2 x 4,5; инв. бр. 550
18. Буљоока сусетка, калцедон, 12 x 8,5 x 6; инв. бр. 527
19. Ониксов облик, оникс, 8,5 x 6,5 x 6; инв. бр. 506
20. Камен с црним оком, калцедон, 11 x 9 x 6,5; инв. бр. 563
21. Камен у ходу, калцедон, 9,7 x 5,5 x 4; инв. бр. 555
22. Каменово црвено паче, опал, 9,5 x 6,5 x 3,5; инв. бр. 533
23. Каменов носоња, оникс, 12 x 9 x 5,5; инв. бр. 512
24. Сан каменове птице, калцедон, 13,5 x 10 x 5; инв. бр. 524
25. Камен и драга, оникс, 12 x 10 x 10; инв. бр. 493
26. Љубав каменова, калцедон, 12 x 14 x 10; инв. бр. 476
27. Непознати, калцедон, 16 x 8,5 x 4,5; инв. бр. 520
28. Каменов краљ, опализовано дрво, 12,6 x 7 x 4,7; инв. бр. 539
29. Каменов бордо облик, јасгшс, 9 x 6 x 6,5; инв. бр. 547
30. Каменов деда, сардоникс, 9 x 7 x 4; инв. бр. 463
31. Каменово комшиница, опализовано дрво, 7,5 x 5,5 x 4,5; инв. бр. 556
32. Жена из каменове улице, опал, 12 x 10,5 x 7; инв. бр. 567
33. Црвени каменови се љубе, калцедон, 8,5 x 6 x 8; инв. бр. 503
34. Каменов Доситеј, стена, 13,2 x 11,5 x 7; инв. бр. 513
35. Нечији торзо, сард, 8,4 x 7 x 4; инв. бр. 557
36. Сређа, серпентинит, 14 x 6 x 5,5; инв. бр. 551
37. Ониксов облик, оникс, 9,2 x 8,5 x 6; инв. бр. 540
38. Опалов сјај, опал, 10,5 x 9,2 x 7,3; инв. бр. 534
39. жена с рибом, стена, 18 x 9,5 x 9; инв. бр. 566
40. Каменов песник, кречњак, 18,5 x 8 x 9; инв. бр. 525
41. Глава каменове овце, калцедон, 17 x 9,5 x 9,5; инв. бр. 523
42. Каменов петао, кречњак, 22,5 x 4 x 14; инв. бр. 560
43. Каменова четврта жена, калцедон, 14 x 9,5 x 8; инв. бр. 561
44. Каменов зелени медвед, опал, 19 x 13 x 11,5; инв. бр. 554
45. Каменов тајни облик, стена, 21 x 9 x 6,5; инв. бр. 486
46. Каменова Херцеговка, кречњак, 20 x 13,5 x 7,5; инв. бр. 521
47. Каменови суседи, серпентинит, 21,5 x 16,5 x 10; инв. бр. 489
48. Каменов провидни лик, арагонит, 12,7 x 6 x 7; инв. бр. 470
49. Каменов облик 48, серпентинит, 17 x 10 x 11,5; инв. бр. 538
50. Каменов орао, стена, 13 x 8,5 x 11; инв. бр. 469
51. Игра каменова, арагонит, 28 x 13,5 x 13; инв. бр. 572
52. Снажни, сардоникс, 7 x 7,5 x 6,7; инв. бр. 515
53. Каменов пропагатор, опал, 11 x 9,5 x 5,5; инв. бр. 507
54. Непознати, сард, инв. бр. 536
55. Каменов врабац, стена, 11,5 x 13 x 9; инв. бр. 491
56. Каменово слонче, калцедон, 7 x 7,8 x 4; инв. бр. 537
57. Рађање каменова, опал, 5,5 x 9,5 x 10,5; инв. бр. 488
58. Ушата каменова сова, стена, 11 x 8,5 x 6; инв. бр. 477
59. Сардова буба, сард, 8 x 12 x 8; инв. бр. 498
60. Мала жена из каменовог сна, калцедон, 7,7 x 3,5 x 2,5; инв. бр. 510
61. Сардове очи, сард, 12 x 8,5 x 12,5; инв. бр. 529
62. Опалова тетка, опал, 8 x 6,5 x 3,5; инв. бр. 502
63. Орао док сања, сардоникс, 8,5 x 9 x 7; инв. бр. 516
64. Каменова форма 5, хијалит, 12 x 7,5 x 4; инв. бр. 494
65. Каменов торзо из Фрушке Горе, опал, 9,5 x 6 x 5; инв. бр. 464
66. Каменова форма сна, сард, 11 x 5,5 x 6; инв. бр.484
67. Сусрет два камена, опал, диптих /8,5 x 7,5 x 5,5/6 x 8,5 x 57/; инв. бр. 546
68. Туга, јаспис, 9,9 x 6,6 x 3; инв. бр. 542
69. Каменова форма 9, карнеол, 6 x 4,5 x 4,5; инв. бр. 496
70. Каменова форма 10, оникс, 8 x 6,5 x 5,5; инв. бр. 495
71. Нике, окамењено дрво, 8 x 5,5 x 3,5; инв. бр. 552
72. Каменов коњић, арагонит, 9,5 x 14 x 7; инв. бр. 475
73. Каменова форма 12, опал, 8 x 8,5 x 5,5; инв. бр. 465
74. Он чека, калцедон, 12 x 7,5 x 3,5; инв. бр. 478

75. Зелена сова каменова, опал,
8 x 7 x 4; инв. бр.564
76. Очи каменове, калцедон,
9 x 7 x 4,5; инв. бр.474
77. Туга за крдом, калцедон,
16,5 x 8 x 5; инв. бр.526
78. Страст, опал,
3,5 x 10 x 7; инв. бр.568
79. Калцедонова јаребица, аметист,
5,5 x 7 x 3,5; инв. бр. 514
80. Каменов стриц, стена,
9,5 x 5 x 4,6; инв. бр.541
81. Облик 33, опал,
6 x 10,5 x 4,5; инв. бр. 487
82. Крило каменове треће жене,
калцедон,
6,5 x 8 x 6; инв. бр. 519
83. Каменова тетка, сардоникс,
9 x 9,5 x 5,5; инв. бр. 511
84. Каменов син, сард,
10 x 8 x 7; инв. бр.531
85. Опална друза, опал,
7,5 x 7,5 x 6; инв. бр.545
86. Опалова баба, опал,
8 x 8,5 x 3; инв. бр. 501
87. Каменова змија, арагонит,
21 x 25 x 16; инв. бр. 490
88. Каменов лептир, серпентинит,
31 x 23 x 10; инв. бр. 579
89. Каменов учитељ, арагонит,
27 x 18 x 11; инв. бр. 576
90. Кључ за унутрашњи свет, опал,
12 x 8,5 x 6; инв. бр. 499
91. Ћутање, окамењено дрво,
10,1 x 5 x 5,5; инв. бр. 549
92. Уснула, јаспис,
6,6 x 8 x 3,5; инв. бр. 532
93. Крв непролазности, јаспис,
8,5 x 6,5 x 8; инв. бр. 517
94. Камен за молитву, оникс,
11,5 x 6 x 9; инв. бр. 482
95. Алфеј у калцедону, калцедон,
13x5 x7,7 x 7,5; инв. бр. 518
96. Каменов орао, серпентинит,
13 x 8,5 x 11 ; инв. бр. 469
97. Каменов миш, стена,
20,7 x 14,5 x 5 ; инв. бр. 500
98. Каменов стари папагај, калцедон,
23,2 x 13,5 x 9,5 ; инв. бр. 497
99. Прастановник Херцеговине,
кречњак,
23 x 15 x 9 ; инв. бр.473
100. Камен у сну, опал,
18 x 26 x 11; инв. бр.480
101. Каменова мајка, опал,
31 x 16,5 x 7,5 ; инв. бр. 522
102. Никола Тесла, арагонит-ахат,
42 x 30 x 10 ; инв. бр. 580
103. Каменов во, серпентинит,
22 x 21 x 8 ; инв. бр. 481
104. Никола Тесла, арагонит,
28 x 23 x 13 ; инв. бр. 573
105. Каменова чуваркућа, серпентинит,
19 x 10 x 14 ; инв. бр. 485
106. Каменова корњача, арагонит-ахат,
45 x 25 x 35 ; инв. бр. 581
107. Јајоглави, кречњак,
31 x 23,5 x 11,5 ; инв. бр. 574
108. Мајка, серпентинит,
13,5 x 13 x 10 ; инв. бр. 570
109. Каменов сликар, арагонит,
30 x 29 x 12 ; инв. бр.577
110. Триптих, јаспис, карнеол,
калцедон,
8,5 x 9,5 x 9; 11x 6 x 7; 9 x 6 x 5 ;
инв. бр.467
111. Двоје окамењених, арагонит,
37 x 32 x 25 ; инв. бр. 578
112. Облик 22, сардоникс,
8 x 14 x 8 ; инв. бр. 472
113. Јесењинов црни човек, оникс,
18 x 10 x 8 ; инв. бр. 571
114. Човек и птица, арагонит,
33 x 28 x 20 ; инв. бр. 575
115. Јаки, арагонит,
34 x 36 x 18 ; инв. бр. 582
116. Црни облик, калцедон,
11 x 8 x 5,5 ; инв. бр. 468
117. Крупноока, оникс,
10 x 6 x 7 ; инв. бр. 535
118. Парење, серпентинит,
21 x 8,5 x 9,5 ; инв. бр. 504
119. Арагонитово птиче, арагонит,
16 x 14 x 7 ; инв. бр. 492
120. Опално светло, опал,
4,6 x 4,5 x 2,5 ; инв. бр. 528
121. Каменов лептир, серпентинит,
31 x 23 x 10 ; инв. бр. 579
122. Игра каменова, арагонит,
28 x 13,5 x 13 ; инв. бр. 572

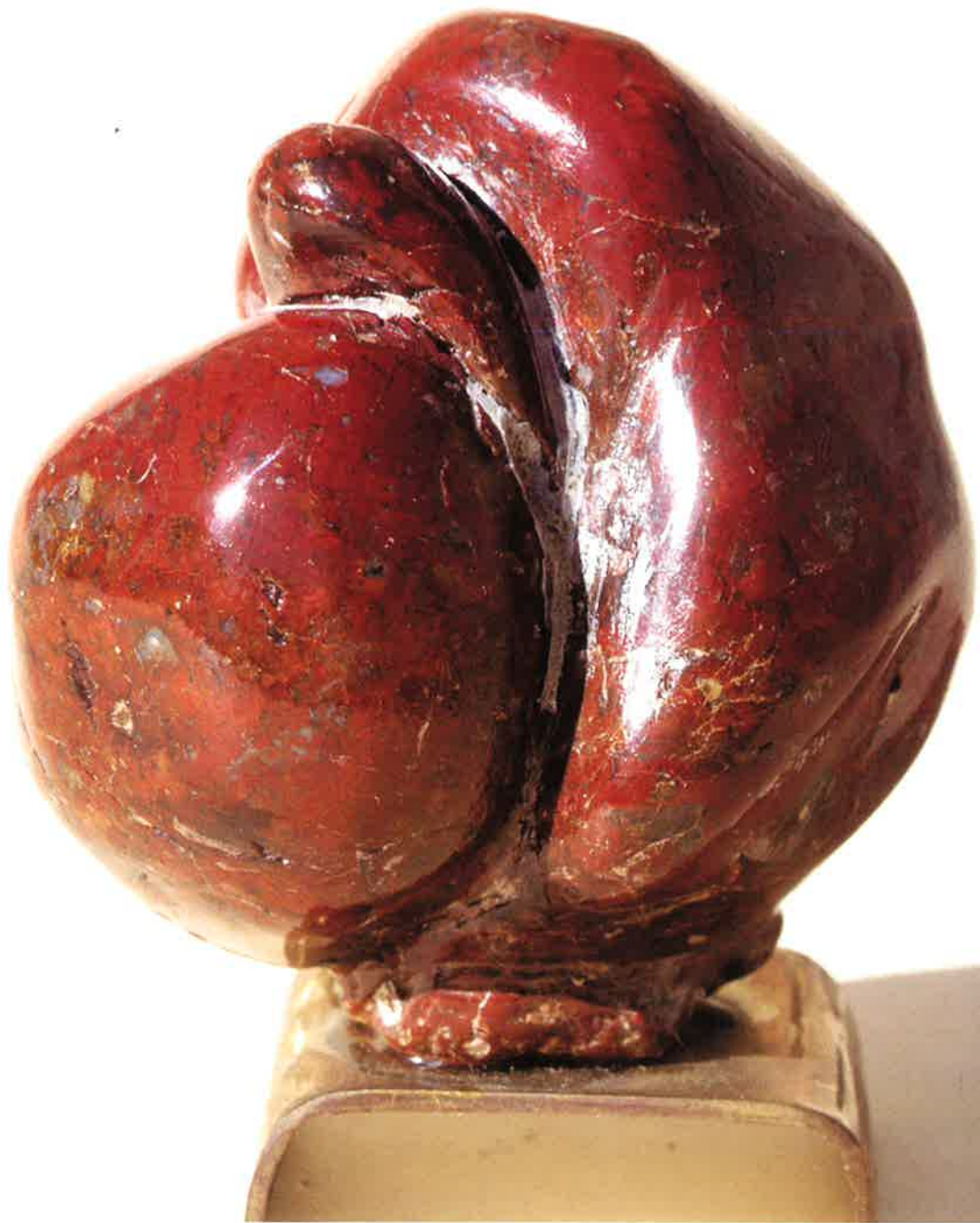

Поклон-збирка скулптура / Радован Ждрале / КАМЕНОВ СВЕТ

Издавач - Музеј Херцеговине Требиње
Уредник - Веселка Салатић
Превод на енглески - Горан Спаић
Фотографије - Неђелко Марић
Штампа - VMG Mostar
Тираж - 500

РАДОВАН ЖДРАЛЕ,
ПИСАЦ И СКУЛПТОР / RADOVAN ZDRALE,
AUTHOR AND SCULPTOR (1)
РАДОВАН ЖДРАЛЕ,
БИО-БИБЛИОГРАФСКА БЕЛЕШКЕ (3)
RADOVAN ZDRALE,
BIOBIBLIOGRAPHICAL (8)
КАТАЛОГ (11)

Требиње 2006

